

INGLIZ TILINI O'QITISHDA LOYIHAGA ASOSLANGAN TA'LIM 21- ASRNING INNOVATION YONDASHUVI SIFATIDA

Axmedova Ugiljon Kuronboyevna

Urganch Davlat Universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada Loyihaga asoslangan ta'lim - bu 21-asr talabalari uchun mazmunli ta'lim tajribasini yaratish uchun innovatsion, amaliy yondashuv ekanligi ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: loyihaga asoslangan ta'lim, pedagogik vosita, innovatsion va amaliy yondashuv, muvaffaqiyatli loyihalar, loyiha usullari.

Izlanish asosida o'rganish(**Inquiry-based learning**) yoki muammoli ta'lim(**Problem-based learning**) bilan birgalikda ko'pincha muhokama qilinadigan loyiha asosida o'qitish (**Project-based learning**) ingliz tili o'qituvchilari uchun juda mashhur va yuqori samarali pedagogik vositaga aylanmoqda. Garchi u faqat loyihani yaratishdan ko'proq narsani nazarda tutsa ham, PBL turli xil ta'lim sharoitlarida qo'llaniladi. Aksariyat o'qituvchilar talabalarini tanqidiy fikrlashga jalb qilish va yangi tarkibni o'rganish uchun amaliy yondashuv vositasi sifatida PBLdan foydalanishni afzal ko'rishadi.

PBL asosiy tematik birlik rejasidan nimasi bilan farq qiladi?

Garchi PBLning umumiy maqsadi bir nechta mavzuni bitta loyihaga birlashtirish bo'lsada, bu shunchaki bitta mavzuga bag'ishlangan darslar to'plami emas, oxirida loyiha bilan yakunlanadigan ta'lim turidir. PBLning boshqa o'quv uslublaridan farq qiladigan ba'zi bir aniq usullari mavjud:

- Loyiha ishlari mazmunli bo'lib, darslar uchun minbar vazifasini bajaradi;
- Loyihani ishlab chiqish va yaratish talabalarning qiziqishi yoki muammolaridan kelib chiqadi;
- O'qituvchining roli katta miqdordagi to'g'ridan-to'g'ri o'qitishni emas, balki o'quvchilarni loyiha bo'yicha boshqarishdadir;

- Loyihani bajarish jarayoni sinfda bo'lishi, ko'p oylar davom etishi, boshqa ta'lim dargohlari bilan bog'lanishi yoki jamoaga ta'sir qilishi kerak;
- Garchi talabalar individual topshiriqlarni bajara olsalar ham, hamkorlik va hamkorlikda o'rganishga ahamiyat beriladi;
- Talabalar har kuni loyiha bilan o'zaro aloqada bo'lib, darslar loyihaga qo'shilib boriladi;
- Loyiha sinfda talabalar tomonidan bajariladi. Bunga o'qituvchi yoki ota-onaning aralashuvi bo'lmaydi;
- Loyiha yakunida talabalarga o'z tajribalarini aks ettirish va baham ko'rish uchun yetarli vaqt beriladi.

Muvaffaqiyatli loyihalarga misollar

Loyihaga asoslangan ta'lim atamasi ko'p jihatdan qo'llaniladi va o'qituvchilar aynan loyihani tashkil etadigan narsalar to'g'risida turlicha fikrlarga ega. Eng keng tarqalgan loyihalardan biri bu sinfni dunyodagi ma'lum bir muammo yechimini topishga qaratilgan mavzulardir. Buni ingliz tili darslarida “ **Save the.....**” mavzusi bo'yicha bajartiramiz. Ya'ni “ **Save the water**” (ichimlik suvini asraylik), “**Save the world**”(dunyoni asraylik) yoki “**Save the nature**” (tabiatni asraylik) kabi mavzular bo'lishi mumkin. Yangi tarkibni o'rganishda konstruktivistik yondashuvni o'z ichiga olgan ba'zi osonlikcha o'zgartirilishi mumkin bo'lgan loyihalarni keltirib o'tamiz:

- **Ob-havo stantsiyasi!(Weather Station!)** Ikki (yoki undan ortiq) ob-havo stantsiyasini o'z saytingizda yarating va saqlang. Ikkinchisini boshqa saytga yuboring. Har bir talabaga bir kun meteorolog bo'lishini, u yerda kunlik ob-havo ma'lumotlarini yozib turishini talab qiling. Bir necha hafta davomida ma'lumotlarni to'plating. So'ngra ma'lumotlarni o'zingizning saytlaringiz bilan taqqoslang va yosh olimlarga ob-havoning kundan kunga va vaqt o'tishi bilan qanday o'zgarishi haqida kashfiyotlar qilishga yordam bering. Yer fanlari standartlari, grafikalar va ma'lumotlar yig'ish standartlari kabi ma'lumotlarni yig'ishni o'rgating.
- **Ta'limga oid musiqiy video.** O'qituvchilar talabalari uchun har qanday mavzuni olishlari va musiqiy video yaratish orqali uni qiziqarli qilishlari mumkin. Ular

drama, musiqa, raqs, rekvizitlar, plakatlar va kostyumlardan foydalanib, ijro etiladigan qo'shiqni ijro etishlari va qo'shiq kuylashlari mumkin. Keyin videolarni (ota-onalarning ruxsati bilan) Internetga yuklash va boshqa o'qituvchilar tomonidan boshqa sinflarda namoyish qilish uchun yuklab olish mumkin! Mavzuga qarab texnologiya, ssenariy yozish va san'at bilan aloqalar o'rnatilishi mumkin

Ishni boshlash

Loyihaning aksariyat qismi talabalar tomonidan yaratilganligi sababli, o'qituvchilar uchun tafsilotlarni to'liq xaritada ko'rsatish qiyin bo'lishi mumkin. Ba'zi o'qituvchilar uchun bu nazoratni olib borish qiyin. PBLning eng muhim komponenti talabalarga sinfda o'rganilayotgan tarkib va atrofdagi dunyo o'rtasida mazmunli va doimiy aloqalarni o'rnatishda yordam berishdir. Buning uchun hal qilinishi kerak bo'lgan muhim savollar / muammolar bilan boshlang. Quyida muayyan PBLni rejalashtirishning usullari bilan tanishib chiqamiz:

1. Vaqt jadvalini o'rning. Loyihani yaratish, ishtirok etish va uni baham ko'rish uchun yetarli vaqt bering. To'rt va sakkiz hafta orasi odatiy holdir.
2. Yechilishi kerak bo'lgan muammoni yoki beriladigan savollarni aniqlang. Misol: Yomg'ir o'rmonini saqlab qolish uchun qanday yordam beramiz? Ob-havo qanday o'zgaradi? Qayta ishlash dasturini boshlasak nima bo'ladi?
3. Muammoni hamma tanqidiy fikrlay olishga yordam beradigan tarzda o'ylashi uchun kirish darsini rejalashtiring. Bunga jamiyatdagi dolzarb muammolarga bag'ishlangan yoki o'z jamoalarida ajoyib ish qilgan bir guruh odamlar haqida prezentatsiya keltirish mumkin.
4. Haqiqiy loyihani yaratish uchun barcha kerakli materiallarni to'plang, boshqa jamoa a'zolari bilan kelishib oling va o'zingizning sinfingiz bilan suhbatlashish uchun ekskursiyalar yoki mehmon ma'ruzachilarini rejalashtiring.
5. Talabalarga har kuni loyiha bilan shug'ullanishlariga imkon beradigan dars tartibini tuzing. Ular ma'lumot yozishlari kerakmi? Biror narsa qilish kerakmi (ya'ni qayta ishlash uchun bo'sh qutilar, hayvonni boqish, ko'proq tadqiqotlar o'tkazish)?

6. Loyiha davomida mustaqil ta'lim faoliyati va to'g'ridan-to'g'ri o'qitish rejasini tuzing.
7. Amaliy yozish faoliyati bilan shug'ullanish, tegishli adabiyotlarni o'qish va sinf muhokamalarini o'tkazish orqali aniq o'quv standartlariga yo'naltirilgan darslarni birlashtirganingizga ishonch hosil qiling.
8. Kulminatsion faoliyatni rejalashtirish. Bu kabi imkoniyatlarni boshqa turli xil ta'lim muassasasi bo'ylab aylanish kuni yoki ota-onalarni loyihada ishtirok etishga taklif qilish kiradi.

Maqolamizda keltirilgan barcha fikrlarimizni jamlab shunday xulosa keltirishimiz mumkin, ya'ni Loyihaga asoslangan ta'lim (PBL) chin ma'noda 21-asrning innovatsion yondashuvi sifatida olinayotgan ijobiy amaliy natijalarning isbotidir. Loyihlarni bajarish davomida bugunning talabasi haqiqiy mustaqil ta'lim oladi va mustaqil izlanuvchilik bilan shug'ullanadi. Eng muhimi shundaki, talaba o'zining hali ochilmagan va o'zi ham anglab yetmagan qobiliyatlarini ochish davomida, o'ziga bo'lgan ishonch va o'zidagi ijodkorlik rivojlantira oladi. Bu esa bugungi 21-asr ta'lim tizimini o'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erisha boshlaganidan dalolat beradi.

ADABIYOTLAR

1. Agustina, L. (2012). *Loyihaga asoslangan ta'lim* . Jurnal Linguistik Terapan. 2014 yil 31 oktyabr.
2. JamolJalolov (2012) Chettili o'qitishmetodikasi . – T.: O'qituvchi. 3-b
3. *What Is Project Based Learning (PBL)?*, www.bie.org/about/what_pbl. Accessed 10 Mar. 2018.